

OLIV O'QUV YURLARI TALABALARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA BAHOLASHNING USUL VA VOSITALARI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10051374>

Raximova Nodira Xurram qizi

*Nizomiy nomidagi TDPU Informatika va
uni o'qitish metodikasi kafedrasida o'qituvchisi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada oliy o'quv yurtlarida talabalarni bilimni baholashda raqamli texnologiyalardan foydalanish haqida bayon etilgan. Baholashning interfaol usuli bo'lgan raqamli texnologiyalardan Quizalize, Kahoot, Flipquiz, Socrative, TodaysMeet, Plickers kabilar ishlash prinsiplari keltirilgan.

Kalit so'zlar

Raqamli texnologiyalar, Quizalize, Kahoot, Flipquiz, Socrative, TodaysMeet, Plickers.

Bugungi kunda talabalarni bilim savodxonligini aniqlashda raqamli texnologiyalardan va zamonaviy dasturlardan foydalanilmoqda. Bu bilan o'qituvchi tekshirishga ketqazadigan vaqtini tejabgina qolmay dars jarayonida talabalarni samarali ravishda baholashga ulguradi. Bu esa talabalarni baholashni interfaol usuli hisoblanadi. Yaponiyada talabalarni baholash jarayonida aynan shunday interfaol usullardan foydalaniladi. Ularga misol qilib Quizalize, Kahoot, Flipquiz, Socrative, TodaysMeet, Plickers olishimiz mumkin. Quizalize- bu talabalar o'rtasida test va viktorinalar o'tkazishga mo'ljallangan ajoyib vositadir. Uning yordamida o'qituvchi dars jarayoni yoki uyga vazifani qiziqarli topshiriqlar ko'rinishida tashkil etishi mumkin. O'qituvchi baholash natijalarini tezda ko'rishi va har bir Talabani kuchli va kuchsiz jihatlarini osongina aniqlashi mumkin. Viktorinani yaratish jarayoni juda soddagina ko'rinishda. Avval saytdan ro'yxatdan o'tiladi so'ngra, "Mening viktorinalarim" bo'limida "Yangi viktorina tuzish" buyrug'ini tanlash orqali amalga oshiriladi. Viktorina savol va javoblarini tegishli maydonlarga to'ldirib bo'lgach, uni guruhga sinov tariqasida taqdim etiladi. Har bir savoldan keyin talabani belgilagan to'g'ri javobi uchun ballar beriladi va u talabaga ko'rsatiladi. Talabalar uni tahlil qilishi yoki yo'l qo'ygan xatolarini ko'rishlari mumkin.

Kahoot dasturi turli multimedia elementlari - matn, surat va videolardan foydalanib, talabalar o'rtasida onlayn test, debat va so'rovnomalar o'tkazish

imkoniyatiga ega. Bunda talabalar istalgan ko`rinishdagi qurilmalardan foydalanishlari mumkin. Har bir savolga rasm yoki videoni biriktirish hamda bajarish vaqtini belgilash mumkin. Bu o`yin ko`rinishidagi test jarayonini o`tkazishda proyektordan foydalaniladi. O`qituvchi umumiy ekranga savol va javob variantlarini chiqaradi. Talaba esa kompyuter, planshet yoki o`z mobil telefoni ekranida faqat variantlarni belgilaydi. Savollarga qanchalik to`g`ri va tez javob berilsa, shuncha ko`p ball beriladi. Bu orqali qaysi talaba mustaqil va qaysi biri yonidagi kursdoshidan ko`chirayotganini aniqlash oson. Test so`ngida umumiy natijalar ekranga chiqariladi. Har bir talabaning u yoki bu savolga bergan javobi doimiy saqlanadi va istalgan vaqtda har bir testing natijalarini Excel jadvali shaklida yuklab olish mumkin. Kahoot`ning yana bir jihati shundaki, undagi tayyor test topshiriqlaridan foydalanib, o`z testlaringiz sonini ko`paytirishingiz mumkin.

Flipquiz- bu onlayn vosita "Mening o`yinim" («Своя игра») ga o`xshash tartibdagi interaktiv savollar o`yinini tuzishga mo`ljallangan. Undan ham individual topshiriqlar, ham guruhli o`yinlarni tashkil qilishda foydalanish mumkin.

Socrative-talabalar bilan qiziqarli o`quv mashg`ulotlari va didaktik o`yinlar tashkil qilishga mo`ljallangan. Bu dastur ham juda sodda va foydalanish qulay. Internet yordamida istalgan qurilmadan kirish imkoniyati mavjud. Savollarni uch xil ko`rinishda tuzish mumkin: bir necha javob variantlarini tanlash, to`g`ri-noto`g`ri variant va qisqa yozma javob kiritish. O`qituvchi savollar va javoblarni kiritadi. Savollarga rasmni biriktirish mumkin. Umumiy natijalarni Excel jadvallari ko`rinishida kompyuterga yuklash mumkin. Socrative`dan foydalanish sharti 2 xil: erkin va pulli. Erkin foydalanishda talabalar soni 50 nafarga cheklangan.

TodayMeet-talabalar bilan chatlar tashkil etish uchun qulay vosita. Undan foydalanish juda qulay. Uning yordamida u yoki bu mavzuda talabalar bilan muhokamalar tashkil etish mumkin. Foydalanish uchun dastlab ro`yxatdan o`tgach, virtual auditoriya yaratiladi va vaqt chegarasi belgilanadi. Bu auditoriyaning URL havolasini talabalarga uzatib, debatni boshlash mumkin bo`ladi.

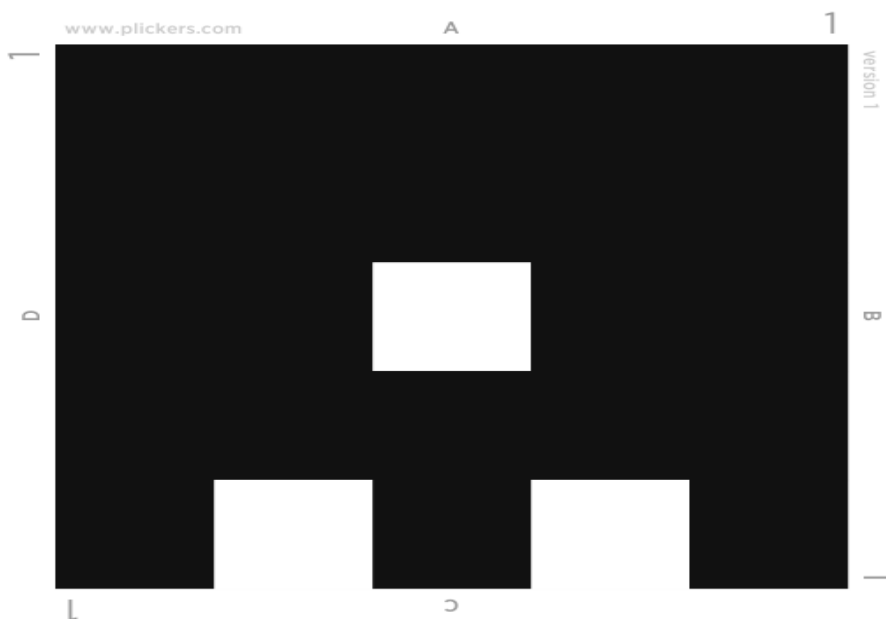
Plickers- juda qulay tizim bo`lib, o`qituvchini ishini ancha yengillashtiradi. Bunda internet o`qituvchi mobil qurilmasida(planshet yoki smartfon tel) va shaxsiy kompyuterda bo`lishi kerak. Biz chet mamlakatlar tajribasidan kelib chiqqan holda dars jarayoniga zamonaviy metodlarga qo`shimcha audio video leksiyalarni ham joriy etishimiz zarur deb hisoblayman.

Dars jarayonida o`quvchilarni tez va oson baholashning interfaol usuli sifatida Plickers online tizimini tanladik. **Plickers-** onlayn dastur o`qituvchilarga real vaqt

rejimida o'quvchilardan javob olish imkonini beradi. Ularga maxsus QR-kod tushirilgan qog'ozlar tarqatiladi. Bu kodlarning har bir tomoniga javob variantlari harflari yozilgan. O'quvchilar ekran yordamida savol bilan tanishtirilgach, ulardan tegishli javob variantni yuqoriga tutib, QR-kodni ko'rsatish talab etiladi. O'qituvchi Plickers tizimi bilan sinxron ishlaydigan telefon yordamida kodlarni skaner qiladi va o'quvchilardan qay biri to'g'ri javob berishini o'z ekranida kuzatib turadi. Hozirda bunday tizimlarning amalda qo'llanilishi o'quvchilarni dars mashg'ulotlariga yanada chuqurroq tayyorlanishga undamoqda. Professor-o'qituvchilar ham o'z navbatida, olingan nazorat tahlili natijasida har bir o'quvchiga o'zlashtirishi sust bo'lgan mavzular bo'yicha tushuntirish va individual topshiriqlar berishi yaxshi natijalar bermoqda.

PLICKERS qanday ishlaydi

Bu dastur juda oddiy texnologiya asosida ishlaydi. Uning asosini mobil ilova, sayt va pechatlangan QR-kodlari bor kartochkalar tashkil qiladi. Har bir bolaga bittadan kartochka beriladi. Kartochkaning o'zi kvadrat shaklida bo'lib, uning to'rt tomoni bo'ladi. Har bir tomoniga (A;B;C:D) javob variantlari to'g'ri keladi(1-rasm). O'qituvchi savol beradi, bola to'g'ri variantli javobni tanlaydi va kartochklarning tegishli tomoni bilan ko'taradi. O'qituvchi mobil ilova yordamida real vaqt rejimida bolalarning javoblarini skaner qiladi(sanash uchun to'ldirilgan realnost(aniqli) texnologiyasi qo'llanadi. Natijalar ma'lumotlar bazasida saqlanadi va ular to'g'ridan to'g'ri mobil ilovaga, va tezkor yoki qoldirilgan tahlil uchun ham ochiq(dostupno).

1-rasm Baholashda QR-kod

Plickers bilan ishlash uchun nima kerak?

•O'qituvchida bitta iOS yoki Android bilan boshqariladigan va Plickers ilovasini yuklash imkoniyati bo'lgan mobil telefon;

•QR kodlari bor kartochkalar to'plami

•Live View rejimda ishlaydigan Plickers ochiq sayti bor proyektor. Umuman proyektor shart emas, ammo juda foydali, ayniqsa „Vau-effekti“ni yaratishda.

Plickers web-ilovali Interfeys

Plickersdan foydalanishni boshlash uchun saytda registratsiyadan o'tish kerak(3-ilovali). Bundan so'ng o'qituvchi kutubxona interfeysiga kiradi. Mana u yerda biz ko'radigan narsa:

Plickers web-interfeysi izohlari

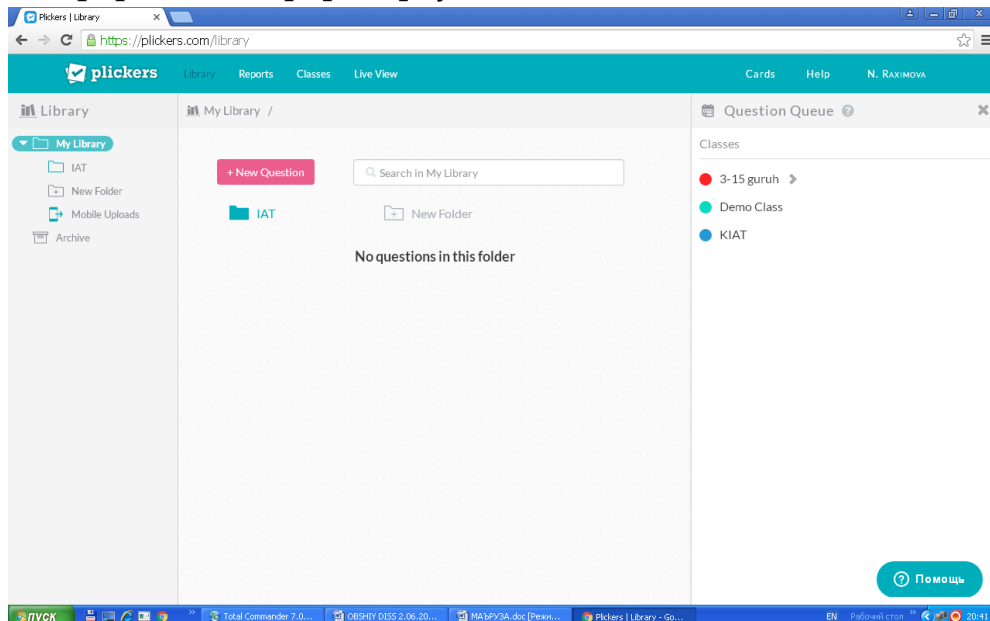
Question(savollar) –tizimning kalitli birligidir. Har bir savolda bor narsalar:

•**Matn**-unga rasmni qo'shish mumkin.Matnning o'zi kompyuter ekranida katta shriftda juda katta bo'lmasligi kerak.

•**Javob turi**-(javoblar variantlari va/ yoki „to'g'ri/yolgon“ tizimi).

•**Javoblar**-(ular to'rtadan ortamsligi kerak). To'g'ri javob (galochka) belgisi bilan belgilangan bo'lishi kerak.

•**Folder(papka)** – savollarning ma'lum bir mavzu yoki belgi asosida guruhlanishi. Savollarga javobni topishda oddiyroq munosabatda bo'lishga imkon yaratadi. Bunda papka ichida papka qo'yish mumkin.

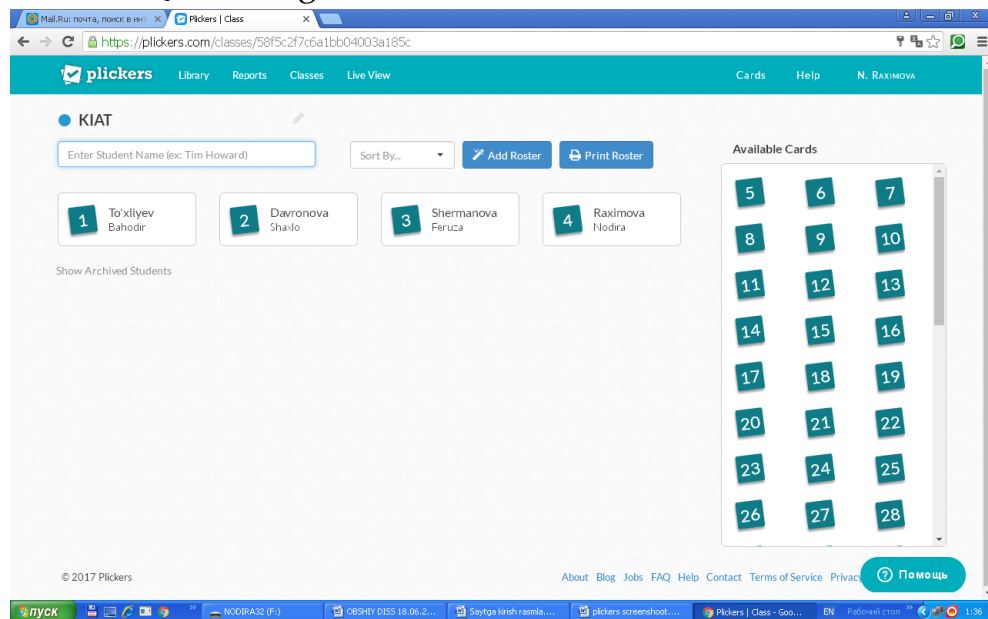
2-rasm savollar papkasini yartaish oynasi

•**Class(klass) va Quene(navbat)**. Savollar tayyor bo'lgach, ularning ichida ma'lum klass uchun navbat yaratish. Bitta savol har qanday klassda keragicha

foydalanilishi mumkin. Klass yaratish uchun *Classes* menyusini tugmachasini bosamiz va ochilgan sahifada Add new Class» tugmachasini bosamiz

Plickersda qanday qilib class yaratish mumkin?

Eng oson yo'li – klasslarni ularning realnomlari bilan atash : 9a,9b,10a,va h.k. Agar sizda guruhlar ajratish bo'lsa, har bir guruhga alohida klass yaratish to'g'ri bo'ladi : 9a-1,9a-2, va boshqa. Klasslar yaratilib bo'lingandan so'ng, kutubxonaga qaytamiz(ishora Library yuqoriga qarab) va kerakli klassga navbatiga savollar qo'shamiz. Buning uchun savol interfeysida (**Expand** tugmachasini o'ng pastdagi burchakda) «ADD to Quene» tugmachasini bosamiz.

3-rasm klasslar yaratish va o'quvchilar ismlarini kiritish

So'rash jarayoni (protses oprosa)

So'rash uchun kompyuterga ulangan proyektorga ega bo'lish juda muhim. Kompyuterda Plickers saytini ochamiz, login qo'yamiz, „live view“ ishoriga yuqorisiga bosamiz. Bu savollarni ko'rsatuvchi maxsus rejim bo'lib, uni mobil telefoningiz orqali boshqarishingiz mumkin. Sirasini aytganda, hozir bizga aynan mobil telefon kerak bo'ladi. Unda Plickers ilovasini ochamiz. Start ekranda sizga klass tanlash taklif qilinadi.

4-rasm. Dars jarayonida Plickersni qo'llash.

Xatti-harakatlarning birin-ketinligini qisqacha yakunlaymiz:

1. Savollar yaratamiz.
2. Klasslar yaratamiz.
3. Klasslar mavbatiga savollar qushamiz.
4. Kompyuterda *Live view* ilova(qushimcha)sida Plickers saytini ochamiz.
5. Uni proyektor orqali ekranga chiqaramiz.
6. Bolalarga kartochkalarni tarqatib chiqamiz.
7. Plickers mobil ilovasini ochamiz.
8. Klassni tanlaymiz.
9. Savolni tanlaymiz.
10. Javoblarni skaner qilamiz.
11. 9-10 punktlarni shu kalssdagi navbatdagi boshqa savollar bilan takrorlaymiz.

12. Statistka natijalarini tahlil qilamiz.

Plickersni qanday qo'llash mumkin ?

1. Dars oxirida frontal so'rash.

Maqsad – bolalar darsda nimani o'zlashtirdilaru, nimani o'zlashtirmaganlarini tushunib olish.

2. Dars boshida avvalgi dars(lar) bo'yicha frontal so'rash.

Maqsad – nima o'zlashtirildi, nimani takrorlash kerakligini tushunish.

3. Materialni berishning audio-Video testini o'tkazish.

Maqsad- u yoki bu materialni bolalarga qanday yaxshiriq holda aytib berishni aniqlash. Ikkita klass(yoki guruhni)olamiz. Ularga bir xil materialni har xil qilib gapirib beramiz. Dars oxirida frontal surov o'tkazamiz va natijalarni qiyoslaymiz.

4. Testlar va tekshiruvlar o'tkazish.

To'g'ri tashkil qilinganda tekshiruv ishlarini Plickers formatida o'tkazish mumkin. Natijalar darhol ko'rinadi-qoladi, bolalarda smartfon yoki kompyuter bor-yo'qligini tekshirib utirmasdan.

5. O'qituvchining ishini dinamikada (o'sishda) tahlil qilish.

Natijalarni bilimlarni o'zlashtirayotganligi jarayonini tekshirib boruvchi o'quv yurti adminstartsiyasi (rahbariyat)ga ko'rsatish mumkin va lozim. Plickers bolalarning bilimlari to'xtovsiz monitoringini amalga oshirish imkonini beradi, bu monitoring esa bor yo'gi darsning bir necha minutini oladi xolos.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rakhimova N. K. Teaching Informatics and Information Technologies in Foreign Countries Education System (Comparative Analysis). Role and Importance of International Experience //Eastern European Scientific Journal. – 2018. – №. 2.

2. Kizi R. N. K. APPLICATION OF THE METHOD OF WEB QUEST AND INTERACTIVE ASSESSMENT PLICKERS USED IN INTERNATIONAL EXPERIENCE IN TEACHING INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. – 2019. – T. 7. – №. 10.

3. Kizi R. N. K. The Role And Importance Of International Experience In Improving The Educational Process And Teaching Information Technology In Education //European Journal of Molecular & Clinical Medicine. – 2020. – T. 7. – №. 2. – С. 6257-6272.

4. РАХИМОВА Н. Х. К. МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ В МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКЕ В ОБУЧЕНИИ И ОЦЕНКИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИИ //Высшее и среднее профессиональное образование как основа профессиональной социализации обучающихся. – 2019. – С. 406-409.

5. <https://www.plickers.com/library>